

هه ندى باوككوژى لى مانى حسار و سهگهگانى باوكم دا.. ئاراس سهعيد

“دستپهك و سهردتا”

باوككوژى

ميتللژيايى “باوككوژى و كوو هه ندىكى سيمبوولى و كولتوورى دهگهتوو به كهنترين پنتى كه موه به رايبهگانى مرهف، ئممش له كتبهى “توتهم و تابله”ى “سيگم ند فرىد” دا ده بينينهوه، كاتهك له يكهك له كه موهگه به رايبهگاندا باوككهكى ستهمكار دهيهوت كووهگانى بهه پهنهت و له سهكسكردن لهگه ژنانى ناو ههزهكهكى بهه بيشان بكات، بهوهيهوه كووهگان باوكيان دهكوژن[1]. له ميتللژيايى يهنايشيدا “ئفسانهى ئهديب” تراژيديدترين چيرهكى باوككوژيه، لهلايهن شان نووسى يهنانى (سهفكهليس – Sophokles) وه نووسراوه. پوختهى چيرهكهكه لهبارى خهزانى پاشاى سيبينهوه دهوته، كاتهك (لايهس) پاشا و شاهزنه (جهكاسبه) لهلايهن عرافكهوه پهبان ادهگهيه ندرهت، له ئاينهده ئهوان دهبنه خاوهنى كووهكه، كاتهك كووهگه وره دههته باوكى خه دهكوژهت و دايكى لهخه ماره دهكاتهوه.

كاتهك (ئهديب) له دايك دههته، جهكاسبهى دايكى بهئهوهى پهشبينى عرافكهكه نهيهتهدى، بهيار دههته كووهكهكه له ناوبههرهت. بهيه ئهديبى كووى ادهسته شوانكه دهكاته و پهيه دههته: ئهم مندا به به دارستانكه به داركهوه بهبهسته روه تاوه كوو دهمرهت، بههم شوانكهكه دهيه به منداكهكه دهسووته و فرمانى گه ورهكهكه به جهناهنهته، بههكو منداكهكه دههته دهسته خزمه تكارهكه (كهرينتهس) پاشا و پهيه دههته: بهبه به خهته. خزمه تكارهكهكه كهرينتهس، منداكهكه دههته وه به گه ورهكهكه و ئهويش دهيكاته كووى خهيه. كووش له ژهر سايهى پاشادا دههته و دههته شاهزاده، بههم ههتا گه وره دههته نازانهته كه كووى استهقتينه (كهرينتهس) نييه. لههكهيان عرافى پههستهگهيه دهلفى پهيه رادهگهينهته: كه گه وره دههته، باوكى دهكوژهت و پاشانيش دايكى لهخه ماره دهكاته. ئهويش بهئهوهى لهم قهدهره شووم خهيه زگار بكات، بهيار دههته كه كهشك و مملهكهتهكه به جههتهته. كاتهك كه لههگهيه دهلفيهوه دههته دهره، لههگهيه گه پياوهكه پيرهپياوهكه

سکسی بـرامبـر بـ دایکی بنوـنـت، ئـوا باوکی بـ بـینی ئـندامی
 نـرینـی سزای دـدات و دـکـوـتـ قـناغی متبـوونـو. بـیـ لـ
 میتـلـژیای سـفـکلیسدا، کاتـک ئـدیـب تـدـگات لـگـ دایکی خـی
 خـوتـوو، هـست بـ گوناـه دـکات و لـ سزای ئـمـدا چاوـکی خـی
 کوـردـکات. بـپی فرـید، ئـم خـکوـرکردنـ، جـرـکـ لـ خـخـساندن،
 واتـ لـجیاتیی ئـوی باوکی بیخـسـنـت، ئـدیـب خـی ئـم سزایـ بـسـر
 خـیدا پیادـدکات. فرـید بـتـامان لـ لیبدی نـرینـ، (گرـی
 ئـدیـب) ئاوـژوو دـکاتـو و (گرـی ئـلکترـا) لـ کچاندا دـدـزـتـو.
 بـپی شیکارییـکانی فرـید، ئـبـکتی لیبدی کچانـ، مـیلی سـکسیـ
 بـ باوک. ئـشقی کچ بـ باوکی دـبـتـ هـی ئـوی لـ دایکی دوور
 دـکـوـتـو و لـبـرئـوی کچ (چوو) ئـندامی نـرینـی، بـیـ
 هـستـکی نا ئاگای سـرنجـاکـشی بـرامبـر بـ باوکی و کـاـری و قـی
 لـگـ دایکی بـ درووست دـبـت، ئـم ئـیرـیـبردنـ بـ (چوو) قـی کچ
 بـرانبـر دایکی زیاتر دـکات کـ بـچی دانـیـکی وای بـو
 نـبـخشیو [4].

“حـسار و سـگـکانی باوکـم”

هـندی سیکسواـیتـ

مـانی “حـسار و سـگـکانی باوکـم” یـکـکـ لـ شاکارـ ئـدـبیـکانی
 (شـرزاد حـسـن) کـ پـش دنیای پـسـی ئازادی نوـسراوـ و هـشتا
 دـقـکی زیندوو و کاریگـری خـی لـدـست نـداوـ. تـکـستـکـ دـربارـی
 دوونیا بینی کـمـایـتی و سیاسی و ئایینی و خـزانی کـمـگـی کوردی
 دـوتـ کـ تـدا باوک و کوو سیمبولی دـسـات پـیکـربـندی شوناسی
 سـکسی بـکر دادـتـو. باککوژی و کوو قوـتـرین پنتی تـکـستـکـ لـ
 دووگـشـ نیگا دا دـردـکـوت. لـنیگای یـکـمـیدا و کوو فـمـکی
 کولتووری و سیمبولی خـی نمایش دـکات. لـنیگای دووـمـدا باوک
 و کوو هـندـکی بایـلـژی و سایکـلـجی دـردـکـوت. دـتوانین
 بـن، کـی بـیرـکـی مـانـکـ لـ ژـرکارـیگـری ئـفسانـی باوککوژی
 ئـدیـب نووسراوـتـو. لـووی سیـسـلـجیـو حـسار بریتیـ لـ
 دـستـنـشـانکردنی سنوورداکردنی سـکسواـیتـ، لـلایـن سیستـم
 پاتریاریکیـکانـو. دـکـرت حـسار گوزارشت بـت لـ کـمـگـی
 پاتریاریکی لـگـی نـم و بـهاکانیـو، شوـنی سـکسواـیتـ
 دـستـنـشان دـکات و لـ چوارچـووی ئایین و مـاـی دـستـجـمعـو
 قـتـسی دـکات. و کوو (ئـو کـمـگـ بـرایـی باوکـکی ستـمـکار
 دـیـوت کوـکانی لـ سـکـکردن لـگـ ژنانی ناو هـزـکـی بـبـش
 بکات.)

په لیسې کې مېلې تیدۍ کې د وټ، مندا ټټو کانی بگ ټټو ټ ب ټایپ ټ
 لمر ټی گو ټټ ای ټ و ټټ پټ ټراو. باوک زیاتر ل ټ ټ ند مانای ټ
 ه ټ ټ گرت، باوک ټ زانی، باوک ټ یینی، باوک ټ ووحی، باوک ټ
 ئید ل ټ ټی، باوک ټ مېلې تیدۍ. ب ټ ټ رب ټ ټ کی دیک، باوک ټ مانای ټ
 کی ټ و سیست ټ پاتریاریک ټ دوونیا بینۍ س ټ کسوا ټ ټ ټ ټ م ټ
 ل ټ س ټ ر بوونیا دنراو. ب ټ ټ رب ټ ټ یین ټ نیتچ ټ ی ټ ک: ټ کشاندنی باوک،
 ی ټ کسان ټ ب م ټ رگی ن ټ م و ټ ټ خلاق ټ ژرد ټ ست.

ه ټ ندی سایک ټ ل ټ جی

ل ټ نیگای دوو ه ټ می ټ مان ټ ک دا، باوک کوژی و ټ کوو ه ټ ند ټ کی سایک ټ ل ټ جی
 ب ټ س ټ ر ټ کست ټ ک دا ز ټ ټ. د ټ توانین "گر ټ ی ټ ټ دیب" ل ټ کار ټ کت ټ ری
 گ ټ ټ ټ ټ و ټ دا د ټ ستنیشان بک ټ ی، کات ټ ک د ټ ټ ټ: "دواژنی با ټ ن ټ بوا ی ټ،
 ق ټ ت ن ټ م د ټ توانی بیکوژم، و ټ ی ل ټ ټ ابی ه ټ شتا بوکی مانگ ټ ک بوو، ک
 ټ ټ ژ ټ کیان پ ټ ر ټ زی ل ټ گرتم و ل ټ س ټ ر ناعور ټ ک، ب ټ قر ټ ج ټ ک و ټ ق ټ ر
 ب ټ ق ټ ر ټ م و ټ ستا. لاونیو ت ټ م ټ اما. م ټ کربازان ټ پتر خ ټ ی ب ټ س ټ ر
 شوو ټ ک دا ش ټ ټ کرد و ټ و م ټ کربازان ټ سنگ و قورسای ټ ه ټ ردو و م ټ مکی
 سوخم ټ یان داد ټ ی و باخ ټ ی کراس ټ ت نک ټ ک یان پتر ب ټ خواتر داخزاند
 و ج ټ گ ټ ل ټ ی ز ټ ر ت ټ نگی ن ټ وان ه ټ ردو و م ټ مک ټ کانی گ ټ ټ ټ ټ کردم. ل ټ و ټ دا
 بوو س ټ رم گ ټ ټ ز بخوات و ب ټ ن ټ و ناعور ټ ک س ټ رانگر ټ بم. ب ټ ش ټ رمان ټ
 پ ټ ی و تم: س ټ ټ ټ ټ چ ټ د ټ ک ټ ټ ټ خ ټ سیوی نام ټ رد؟! در ټ د ټ ک ټ ټ ټ ټ ټ گ ټ ر
 غیر ټ ل ټ د ټ مارتا ه ټ ی ټ ټ مش و باوکت ل ټ باو ټ شی مندا د ټ ب ټ ت، ش و
 ن ټ ر ټ م."

ب ټ "گر ټ ی ټ ټ دیبی" گ ټ ټ ر ټ و، ټ ب ټ کتی ز ټ دایک لیبد ټ ی س ټ کسپی ټ.
 گ ټ ټ ټ و ټ ټ و ټ نمایند د ټ کات ک ه ټ ست ټ کی س ټ کسی س ټ رنج ټ اک ټ شی
 ب ټ رامب ټ ر ب ټ ز ټ دایکی ب ټ درووست د ټ ب ټ ت و د ټ ی و ټ ت ب ټ ت و او ی
 ب ټ د ټ سته ټ ن ټ ت و ج ټ ش و خر ټ شان ټ کانی (لیبد ټ) د ټ یات ټ ش ټ و
 کا ب ټ ری و ټ ق ل ټ گ ټ ټ ل ټ گ ټ ټ باوکیدا و ل ټ ر و ټ بیر ټ کی باوک کوژی لا
 گ ټ ټ ټ د ټ ب ټ ت. ټ ب ټ کتی ه ټ ستبز ټ ونی کو ټ بریتی ټ ل ټ دایک، د ټ ی و ټ ت
 دایکی بید ټ ت ټ مو ټ کی ټ و. نا ټ اگایان ټ ل ټ ژ ټ ر فشاری ټ ټ نگ ټ ز
 لیبد ټ ی کاند ټ ب ټ ټ و ټ ی دایکی ب ټ د ټ سته ټ ن ټ ت، د ټ ک و ټ ت
 ټ ق ټ ب ټ رای ټ تی ل ټ گ ټ ټ باوکیدا.

ب ټ پ ټ سایک ټ ل ټ جی فر ټ ټ ټ ټ، ل ټ ټ نجامی ټ و ټ ق ټ ب ټ رای ټ تی گر ټ ی ټ کی
 دیک ټ درووست د ټ ب ټ ت، ب ټ "گر ټ ی ټ خ ټ ساندن" ناود ټ ر د ټ کرت. گر ټ ی
 خ ټ ساندن گوزارشت ل ټ ترسی مندا ټ ن ټ رین ټ د ټ کات ب ټ رامب ټ ر ب ټ باوک،
 ب ټ و ټ ی ک ټ ټ گ ټ ر ویستی س ټ کسی ب ټ رامب ټ ر ب ټ دایکی بنو ټ ن ټ ت، ټ و ټ

باوکی به بینی نندامی نرینهی سزای ددات و ددک و دت ق ناغی متببون و. خساندن له مانی حسار و سگگانی باوکم دا، له دوو نیگادا ددردک و ت. له نیگای یکه میدا؛ باب پیشلهکان و کرکارکانی حسار ددخسه ن. وکوو له نفلننکدا دد ت: ("چاک هه ر شوی یکه کیان ددخسنم." واتا: پیشلهکان. له نیگای دوو هه میدا، گه ر و خودی خدی ددخسه ن و دواي کوشتنی باوکی، وکوو سزایک له گه گه یدا پا ددک و ت تا کرم تی ددات و دمرت. ئم ش له کتایی تراژیدیای (سفف کلیس) به دیدکین کاتک پانوانی ئستووکک به سزای کوکرکردن، خدی ددخسه ن.

به لیبدی کچانه باوک ئه بکتی سکسیه، له کچانی حساردا، به شوویکی بهرچاو خدی ئاشکرا ددکات. کاتک گه ر و باوکی ناو حسارکک ددکوژت، کچکان به مرگی باب نیگه رانن و دد ن: "کوا چیت له باوکی عه گید و چنگه لمان کرد؟ کوا چیت له مردی خاسمان کرد؟ ئو پیاوی منداي نو به شکریان په دترسان؛ ئو پیاوی چا پوکترین سوار و چا ترین حیران به ژ بوو." کاتک مندا خدی ددخسه ن، له دایبابی گه زی دوور ددک و دت و ددی و ت کسه کی دیک، هاوشووی ئه بکتی لیبدی سکسیه کی بد زت و. ئم ش له دواي مرگی باوکی حساردا ددردک و ت، کک یکه له کچکانی حسار عاشقی شلهی زنونان دد ت.

له ماننکدا لیبدی سکسی کوانه به کوشتنی باوک ددچه پندرت، و له لیبدی سکسی کچانی حسار به وونی خدی نشان ددات، کاتک گه و له بارای جش و خرشاننکانی خوشکه کانییه و ددوت و دد ت: "خوشکه قیرکانم به نی پیاویان نه کردبوو، له حه یبتان ددچوون گه ئه سپه کی باوکم". به تکه تکه شکردنی تی ری سایکه له جی فریدی له خوندن وای ته کستک، تی ری شیکاری خوندنکان له نیگای کی دیک له ماننکدا ددردک و ت. کاتک باوک به دزیه و ددچت ژووری نووستنی کچکان، له جووای له وان و په ووی چاوکانیان ورد ددبوو و سرپه شی ته ی هه ددایه سردد موچاوی زرده گه اوای خم له نیشته ویان، تا بزانه ت به دم اپه یین له خ و و ناوی چی نرینه یکه دت سهر زاریان. به پی تی ری فرید، خون ناو ککی ئاز و شراوای لیبدی و نه سته کیه و هه ی، له خ وندا خدی تددکات. به ددربنه کی دیک، سیناری خون له پاشماو چه پنه راو کای ژدا درووستد ت، له کاتکی ناگاییدا ددردک و ت و خدی تددکات. فرید دد ت: هه ر خوندک به دیهاتنی نارزوویه کی نه سته کی چه پنه راو [6].

شہزاد حسان: حصار و سہگاہ کا نی باو کم۔ چاپہ مانی مانگ، چاپی جوارم، 2021.